

VEERKRACHTIGE VELUWVE

REGIODEAL

EEN VEERKRACHTIGE VELUWE: DE KRACHT VAN SAMENWERKEN VOOR HET MOOISTE STUKJE NEDERLAND.

INHOUD

- 7** Vooraf
Peter Drenth over de Veluwe als voorbeeld voor Nederland
- 8** Interview met Janna Brouwer, Jan Bosch en Rob van den Hazel
Eerst het zuur, dan het zoet
- 13** Column Henk Lambooy
Van onzichtbaar probleem naar nationale aandacht
- 14** De onverwachte (of onbedachte) bijdrage van verblijfsrecreatie aan maatschappelijke opgaven
Het vakantieland van de toekomst
- 20** Beter reguleren van het uitpondingsproces en het verevenen van de bestemmingswinst
Meer grip op gronden en vastgoed ontwikkeling
- 23** Column Willem Bijleveld
De Veluwe is uniek
- 24** Willemien Vreugdenhil over het verbinden van het Rijk met de partners van de Regio Deal
Aanhaken bij de hartslag van het gebied
- 26** Gemeente Nunspeet realiseert de Poort van de Veluwe
Bezoekers spreiden en geleiden voor een betere balans
- 30** Projecten in beeld
Hier doen we het voor
- 32** Park van de Toekomst
Natuurversterking vakantieparken
- 34** Programmalijnen en projecten
Regio Deal Veerkrachtige Veluwe
- 36** Park van de Toekomst
Samen werken aan de energie-transitie
- 40** Klimaatadaptatie, verduurzaming van de landbouw en versterking van biodiversiteit en de identiteit van het gebied
Nieuwe elan voor brongebied Grote Wetering

Redactie: Karijn Kats van De Communicatie Experts, Veluwe op 1, Vitale Vakantieparken en provincie Gelderland. **Eindredactie:** Veluwe op 1 en Vitale Vakantieparken. **Fotografie:** Nieke Martens, Veluwe op 1 en Vitale Vakantieparken. **Vormgeving:** Houdbaar. **Drukwerk:** Rijser. **Oplage:** 200 exemplaren. **Eerste uitgave:** oktober 2024.

VOORAF

VOORBEELD VOOR DE REST VAN NEDERLAND

Deze zomer was ik in voormalig zendstation Radio Kootwijk. Dit complex is een iconische plek en niet alleen vanwege zijn monumentale karakter en zijn bijzondere geschiedenis. Het complex ligt ook in het spectaculaire Kootwijkerzand. Hier voelt de natuur nog ruig, met stuifzanden en plukjes vliegdennen. Een prachtige plek om te zijn.

Maar de combinatie van iconisch erfgoed en bijzondere natuur kent ook spanning. Hoe houd je hoogwaardige natuur in stand als je het erfgoed wilt beleven? En hoe houd je het dorp Radio Kootwijk leefbaar voor de inwoners?

Een optimale balans tussen deze belangen vergt een zorgvuldige afweging van vele partijen. Maar als dit lukt, dan kan Radio Kootwijk een voorbeeld zijn voor de rest van Nederland in het beschermen van kwetsbare natuur én het in goede banen leiden van recreatiedruk.

Radio Kootwijk is slechts een van de voorbeelden van de grote en complexe opgaven die er zijn op en rond de Veluwe. In de huidige Regio Deal werken we hier hard aan. Daarom ben ik ontzettend trots en blij met de toekenning van € 20 miljoen vanuit het Rijk voor onze tweede

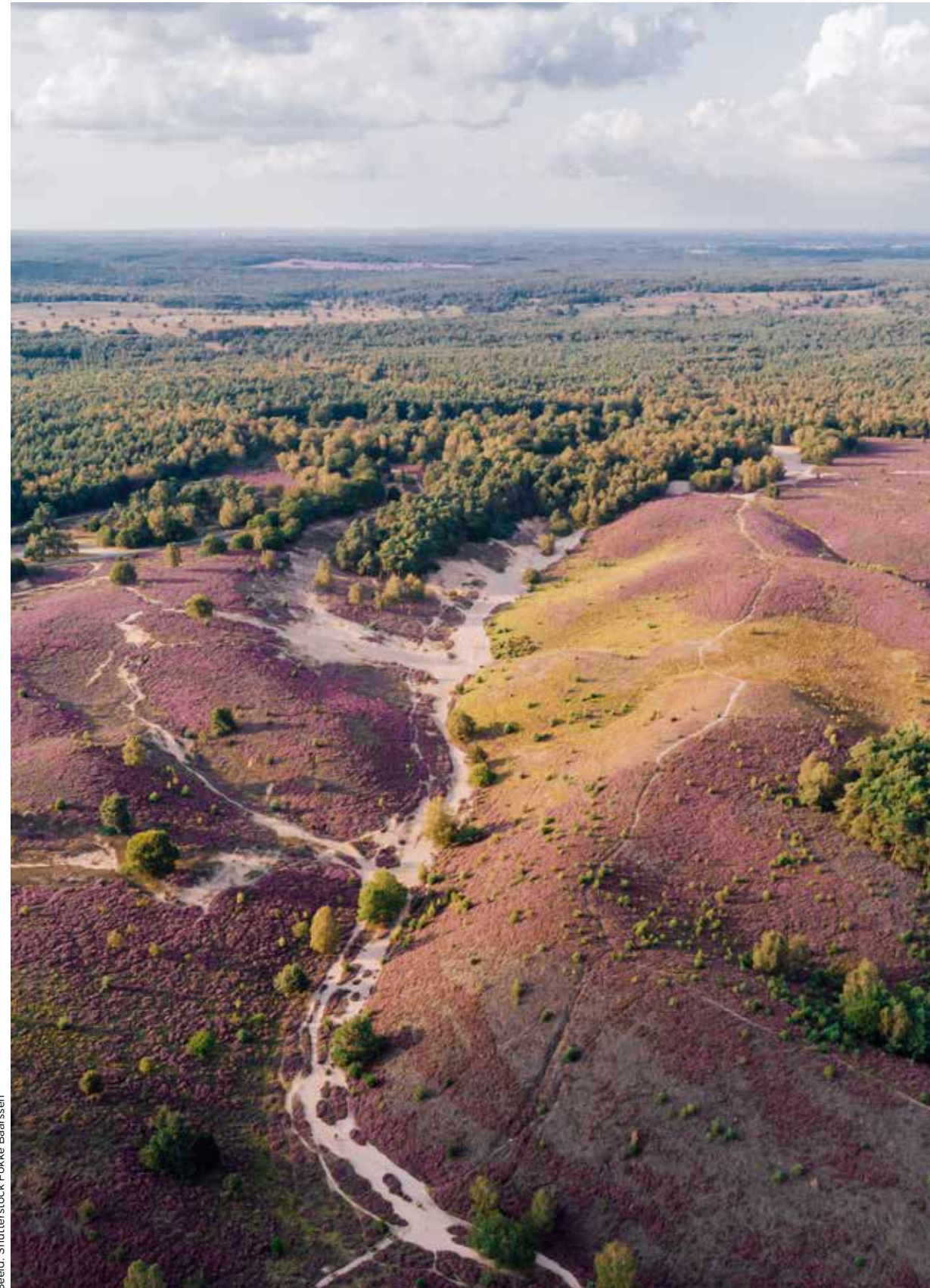
Regio Deal Veluwe. Dan kunnen we ons werk continueren. Met deze financiële steun kunnen we snel inspelen op de grote uitdagingen op de Veluwe en langs de gouden randen van de Veluwe. Ik ben ervan overtuigd dat we hier integrale oplossingen kunnen bedenken voor zowel vrijetijdseconomie, als natuur en leefbaarheid.

De toekenning van deze Regio Deal-aanvraag is ook een erkenning van het grote belang van de Veluwse natuur en cultuur. De Veluwe is niet alleen belangrijk voor Gelderland, maar voor heel Nederland. Laten we daar met zijn allen heel goed voor zorgen!

Peter Drenth

gedeputeerde provincie Gelderland

Beeld: Shutterstock Fokke Baarsen

Beeld: Shutterstock Fotograficor

EERST HET ZUUR, DAN HET ZOET

De Regio Deals van de Veluwe

De aanvraag en uitvoer van de Regio Deal is een intensief proces waaraan de provincie Gelderland, Veluwe op 1 en Vitale Vakantieparken samen werken. Programmamanager Jan Bosch van de provincie Gelderland, Janna Brouwer van Veluwe op 1 en Rob van den Hazel van Vitale Vakantieparken zijn de kartrekkers in het proces. Samen reflecteren ze op hun samenwerking en vertellen ze waar ze van wakker liggen én wat hen drijft.

De aanvraag van een Regio Deal is veelomvattend. Inmiddels hebben jullie samen twee aanvragen gedaan.

Rob: 'Dit is zelfs mijn derde aanvraag, de eerste heb ik helemaal alleen gedaan.'
Hij grinnikt: 'Ah ja, van fouten leer je het meest. Destijds was de Regio Deal nog geen bekend fenomeen. Ik kwam het ergens tegen en heb er in mijn vakantie een paar dagen aan gewerkt. We zijn er overigens nog best ver mee gekomen. Maar vanuit het Haags perspectief waren we als Vitale Vakantieparken niet integraal genoeg. Dat was een belangrijk signaal om de samenwerking op te zoeken.'

Nu hebben jullie al twee keer met succes gezamenlijk een aanvraag ingediend. Drie partijen met elk hun eigen opdracht en eigen belangen. Waarin vinden jullie elkaar?

Janna: 'Wat ons denk ik bindt is dat we allemaal zien dat de opgaven op de Veluwe groot zijn, en

dat er middelen zijn waarmee onze achterbannen dingen kunnen doen om aan die opgaven te werken. Als wij er met elkaar niet uitkomen en niet tot een goede aanvraag kunnen komen, staan onze achterbannen met lege handen.'

Rob: 'We hebben ook wel moeten leren samenwerken met elkaar. We hebben dezelfde doelen die we willen bereiken, maar in de vertaling naar de werkvloer hebben we daar wel andere ideeën over. En dat wrijft soms. Maar goed, we zijn professionals die ons werk goed willen doen en dan heb je respect voor elkaars positie.'

Hoe verloopt de samenwerking?

Jan: 'Goed. Voor iedereen is dit extra werk, bovenop de reguliere taken. Maar iedereen voelt zich betrokken. Als ik bijvoorbeeld op vrijdag een stuk rondstuurde waarop ik maandag reactie nodig had, wist ik zeker dat iedereen het in het weekend zou lezen en waardevolle feedback zou geven.'

Janna: 'Wat ik me herinner is dat Rob in de stukken vaak de volgende vraag stelde: moet dat nú of hebben we nog tijd? Dat vind ik waardevol. Ik wil graag snel vooruit en Rob beschouwt of dat altijd nodig is. En Jan zit daar een beetje tussenin. Met elkaar maken we ons verhaal beter.'

Rob: 'Een dikke pluim voor Jan: die heeft het hele proces van de Regio Deal goed georganiseerd. Er zat telkens druk op het proces en hij wist alle mensen die relevant zijn aan tafel te brengen. Heel belangrijk.'

Jan: 'Het is fijn als je weet dat je er met zijn allen voor gaat.'

Jan Bosch / Rob van den Hazel / Janna Brouwer

Hoe verliep dat bij het opstellen van de propositie, de aanvraag van de Regio Deal?

Janna: 'Ik ben pas sinds februari van dit jaar programmamanager voor Veluwe op 1, bij de indiening was ik niet betrokken.'

Jan: 'Ik begon met veel plezier aan het voorstel. Dan zit je op de inhoud en ga je terug naar de kern van wat je wil bereiken op de Veluwe. Daar beleef ik veel lol aan. We zaten met drie perspectieven aan tafel en toch wisten we in een redelijk kort tijdsbestek een gezamenlijk verhaal te maken waar iedereen zich in kon vinden. In zo'n proces heb je vaak één of meerdere doorbraakmomenten. Voor Veluwe in Balans refereer ik altijd aan het gesprek dat we op het provinciehuis hadden met allemaal provinciale collega's.'

Rob: 'Oh ja, dat is waar.'

Jan: 'We hadden toen wel een Eureka-moment. Op en rond de Veluwe spelen veel grote opgaven: stikstof, de natuur die onder druk staat, de woningbouwopgave. En al die opgaven schreven we in onze deal. Toen zeiden mijn collega's terecht: "Maar van opgave x ben ik toch? Of dat kunnen jullie toch niet oplossen met een Regio Deal?" Toen hebben we de programmalijnen teruggebracht van vijf naar drie en nadrukkelijk het perspectief van de vrijetijdseconomie gekozen. Daarmee hebben we onszelf scherper gepositioneerd ten opzichte van deze opgaven en de partijen die eraan werken.'

Wat zijn andere belangrijke elementen van de nieuwe Regio Deal?

Jan: 'We hebben voortgebouwd op de vorige en tegelijkertijd nieuwe accenten gelegd. In de komende deal werken we als partners ook meer samen aan projecten.'

Janna: 'We richten ons nu niet meer op nog meer bezoekers aantrekken voor de Veluwe. We hebben meer nadruk gelegd op kwaliteit toevoegen voor de inwoners, de dorpendeal is daar een goed voorbeeld van.'

Jan: 'Van het Rijk krijgen we terug dat er een goede balans in zit tussen concreet en abstract. Soms denk ik weleens dat we te uitvoerend zijn, maar dat wordt dus gewaardeerd.'

Janna: 'Het toont ook onze eigenheid. Op die landelijke Regio Dealdagen vind ik andere Deals weleens erg abstract.'

Na het indienen duurde het nog enkele maanden voordat er uitsluitel kwam.

Hoe was de aanloop naar die dag?

Janna: 'Zoals al eerder gezegd: ik was nog maar net begonnen als programmamanager. Voor mij was het toch een kwestie van afwachten, maar ik wist wel dat als de deal niet werd toegekend, mijn werk er wel heel anders zou komen uit te zien. Dan konden we op de Veluwe veel minder doen.'

Rob: 'Ik had wel een teleurstelling ingebouwd in mijn hoofd. We waren gewaarschuwd dat er veel aanvragen waren, ook vanuit omliggende regio's. Dus we moesten ons niet rijk rekenen. Tegelijkertijd wist ik wel dat we een goed verhaal hadden en een goed proces hadden doorlopen. Als er geen toekenning zou plaatsvinden, lag dat niet aan ons.'

En hoe was de stemming op de dag van de uitslag?

Jan: 'Ik vond het spannend. De uitslag zou vanaf drie uur bekend zijn, maar wij hoorden maar niks. Terwijl op LinkedIn de ene na de andere partij liet weten dat ze een toekenning hadden gekregen. Het was net als met je eindexamen: iedereen werd gebeld en wij waren pas als één van de laatste aan de beurt.'

Rob: 'Ik had een Google Alert ingesteld en daardoor zag ik dat we hem hadden gekregen. Maar Jan zou mij bellen als de uitslag er was. Dus ik dacht: klopt dit wel?'

Jan: 'Net voordat ik werd gebeld, bleek het ministerie van Binnenlandse Zaken een lijstje te hebben rondgestuurd.'

Jullie hadden een aanvraag voor 22 miljoen gedaan, 20 miljoen is toegekend.

Rob: 'Dat geeft wel een gevoel van vertrouwen. Met de huidige deal zijn we zichtbaar geworden in Den Haag. We lopen op de Veluwe voorop met bestemmingsmanagement, vakantieparken en recreatie. En dat wordt gezien en er wordt nu rekening gehouden met de Veluwe en met wat wij kunnen betekenen.'

Jullie gaven al aan dat de aanvraag, de propositie, eigenlijk pas het begin is. Daarna is het puzzelen op de vraag hoe jullie de middelen gaan verdelen. Hoe verloopt dat proces?

‘VAN HET RIJK KRIJGEN WE TERUG DAT ER EEN GOEDE BALANS IN ZIT TUSSEN CONCREET EN ABSTRACT’ JAN BOSCH

Janna: 'De propositie is nog heel breed geformuleerd. Daarna volgt het schrijven van een convenant. Waarin je weer iets scherper maakt hoe je de doelen wil bereiken.'

Rob: 'Maar je wil ook niet alles helemaal vast timmeren dus dat is altijd een beetje manoeuvreren.'

Jan: 'De vraag is hoe concreet je wordt zodat andere partijen en vooral het Rijk voldoende idee hebben van wat we daadwerkelijk gaan doen.'

Janna: 'Naast het convenant is er, net als bij de vorige deal, ook een nieuwe samenwerkingsovereenkomst gemaakt waarin we afspraken maken hoe we als 3 partijen samenwerken in de periode van de nieuwe deal. We hebben daarbij goed gekeken naar wat succesvol werkt in de huidige deal en dat voortgezet.'

Rob: 'We zijn de afgelopen maanden intensief bezig geweest met het goed inregelen van de Regio Deal. Wat moet wel en niet in het convenant, welke afspraken maken we over de cofinanciering, hoe organiseren we de uitvoering? Voor de buitenwacht zijn we dan minder zichtbaar, maar het is wel essentieel voor een goede uitvoering.'

Janna: 'Ik heb ook wel eens gedacht dat we ergens al over uit waren. En dan bleek dat toch niet het geval. Je moet telkens genoeg nemen met kleine stapjes.'

Zijn jullie het vaak oneens?

Jan: 'Samen werken aan een Regio Deal voelt soms wel eens dubbel. We doen in gezamenlijkheid een aanvraag en ondertussen heb je ook

allemaal je eigen agenda. Dat leidt soms tot discussies. Als provincie willen we onze kassiersfunctie -wij ontvangen geld van het Rijk en zetten dat via subsidies door- goed organiseren in een gestructureerd proces waarbij iedere euro netjes kan worden verantwoord. En soms wil een partner dat we soepeler zijn. Op zulke momenten zijn we wel partner, maar hebben we als provincie ook een specifieke taak uit te voeren.'

Rob: 'De Regio Deal is een prachtig instrument, maar het proces om tot de uitvoering te komen is wel erg bureaucratisch. Dat voelt soms toch als verplicht corvee. Maar als we dat eenmaal hebben gedaan, kunnen we naar buiten en met goede projecten bezig.'

Waar liggen jullie weleens wakker van?

Jan: 'Van de kikkers in de kruiwagen. Ik vind het spannend dat wij alles voorbereiden, maar uiteindelijk zijn het de bestuurders die beslissen. Ik heb bij de gedeputeerde soms maar tien minuten om iets uit te leggen waar we maanden aan gewerkt hebben. Dat is weleens lastig. Gelukkig is de betrokken gedeputeerde goed op de hoogte.'

Janna: 'Daar heb jij inderdaad meer last van, wij kunnen bij onze bestuurders meer tijd vragen.'

Rob: 'Ik kan weleens wakker liggen van de botsing tussen de systeem- en leefwereld.'

We hebben doelen opgesteld die we vervolgens moeten vertalen naar convenanten en subsidie-regelingen. En dan krijg je te maken met allemaal regels en vraag je je weleens af of je binnen de regels wel concrete resultaten kunt behalen. De systemen maken dat heel lastig.'

Jan: 'We hebben inderdaad veel regels. Maar ik vind wel dat we bij de provincie streven om de dingen zou praktisch mogelijk te regelen.'

Janna: 'Dat is zeker waar.'

Rob: 'Klopt, het gaat me om het fenomeen. Dat we systemen bedenken die niet goed passen bij wat nodig is in de 'echte' wereld.'

Waar worden jullie blij van?

Janna: 'We hebben onze achterbannen, van gemeenten tot ondernemers tot belangenorganisaties, die plannen hebben om de Veluwe beter bereikbaar te maken, de natuur beter te beschermen en de leefbaarheid te bewaken. Als zij aan de slag kunnen, ben ik blij.'

Rob: 'Met kleine stapjes in een lang proces kom je tot de essentie: de Veluwe weer iets beter maken. Dat vind ik te gek.'

Jan: 'Ik word blij als ik mensen zie genieten van de resultaten die er dankzij de Regio Deal zijn gekomen. En vooral als je weet dat ze er over tien jaar ook nog steeds plezier aan kunnen beleven.'

COLUMN

VAN ONZICHTBAAR PROBLEEM NAAR NATIONALE AANDACHT

Ik was een paar jaar burgemeester van de gemeente Putten toen ik met mijn vrouw een fietstochtje maakte. We reden langs een vakantiepark en van de desolate aanblik daarop schrok ik: diverse mensen in beschonken toestand, een verrommeld park en chalets die duidelijk aan een flinke onderhoudsbeurt toe waren. Later bleek dat er nauwelijks nog recreanten waren, maar dat er vooral permanent gewoond werd door arbeidsmigranten, spoedzoekers, mensen in een kwetsbare positie en zij die liever onder de radar bleven. 'Dit wil ik niet in mijn gemeente,' dacht ik. Toen er de maanden daarna de eerste politiemeldingen kwamen van overlast, werd mij duidelijk dat actie nodig was. Ook collega's in de regio Noord-Veluwe hadden vergelijkbare problemen. Een regionale aanpak was nodig: we startten het programma Vitale Vakantieparken.

Nationale aandacht

In tien jaar tijd hebben we veel bereikt. We hebben met het programma de sociale en veiligheidsproblematiek op een aantal parken doen afnemen en zijn nu met elkaar veel alerter. Nieuwe problemen pakken we snel aan. En inmiddels is er, ook met dank aan de Regio Deal, aandacht vanuit het Rijk voor onze vraagstukken. We zien dat het probleem niet alleen op de Veluwe speelt, maar overal in het land.

Excellerende ondernemers

Tegelijkertijd kan ik niet genoeg benadrukken dat het met het overgrote deel van de Veluwse vakantieparken goed gaat. Met de mogelijkheden die de Regio Deal ons biedt zijn we vooral bezig om die verder te ondersteunen. Ik zie dat ondernemers hiermee excelleren. Op allerlei

Henk Lambooj

Voorzitter stuurgroep Vitale Vakantieparken

manieren verduurzamen ze hun park. Ze vervangen afscheidingen van coniferen door loofhout, dat brandveiliger is en beter voor de biodiversiteit. Of leggen zonnepanelen op de daken van de huisjes. Ik zag parkeigenaren samen met hun gasten insectenhôtels maken. Al deze ondernemers die de hand aan de ploeg slaan: dat zorgt voor veel energie.

Dweilen met de kraan open

Ik kijk ook uit naar de volgende stap om problemen op vakantieparken verder in te dammen. Want we zijn er nog niet. Inmiddels weten we dat we sommige problemen niet alleen kunnen oplossen en dat aanvullende wet- en regelgeving nodig is vanuit het Rijk. Anders blijven we dweilen terwijl de kraan nog openstaat. Die kraan moet dicht!

Er staan dankzij de nieuwe Regio Deal Veluwe in Balans nog meer projecten op de agenda, zoals de proeftuin waarin we op locatie kunnen experimenteren met verduurzaming van vakantiehuisjes en parken. De Pauzeparken om mensen in een kwetsbare positie te ondersteunen. En hoe we gaan zorgen dat de vakantieparken ook over 20 jaar nog een volwaardige plek hebben op de Veluwe? Op naar het Park van de Toekomst.

HET VAKANTIE- LANDSCHAP VAN DE TOEKOMST

De onverwachte (of onbedachte) bijdrage van
verblijfsrecreatie aan maatschappelijke opgaven

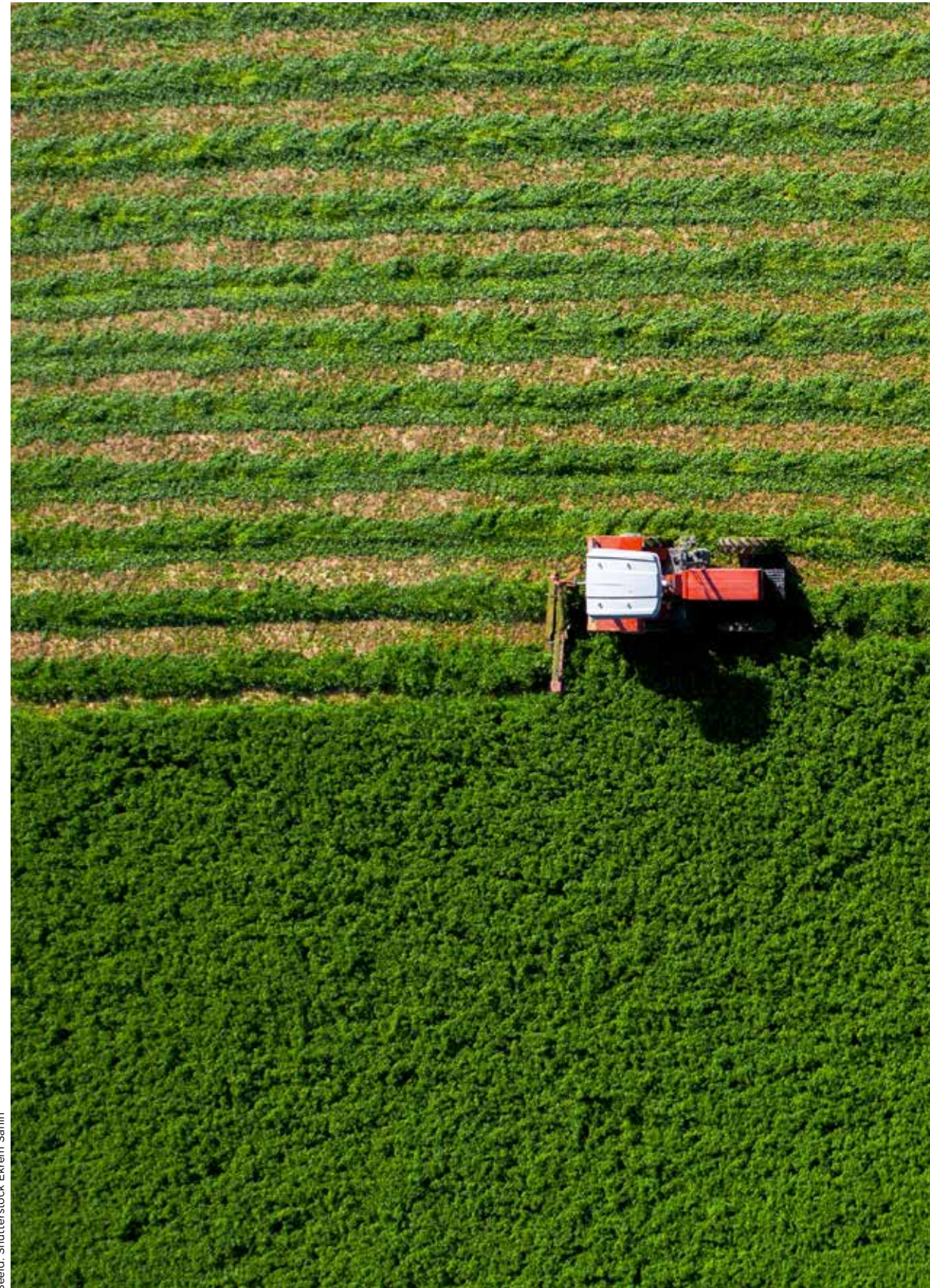
Net als in de rest van Nederland zullen op de Veluwe de grote maatschappelijke opgaven zoals de verstedelijking, de landbouwtransitie, het natuurherstel, de energietransitie voor grote veranderingen gaan zorgen in het landschap. Maar op de Veluwe speelt daarbij de verblijfs- en dagrecreatie ook een belangrijke rol. In het project Vakantieland- schap van de Toekomst wordt verkend hoe deze sector een bijdrage kan leveren aan op- lossingen voor de complexe Veluwse puzzel.

Dat de verblijfsrecreatiesector op de Veluwe er over dertig jaar heel anders uitziet dan nu staat vast. De vraag is hoe wonen, werken, natuur en recreatie zich in de toekomst tot elkaar verhouden. Welke ver- schijningsvorm hebben de vakantieparken over 20 tot 30 jaar? Zijn zij nog steeds afgescheiden van de omgeving of zijn er nieuwe combinaties van wonen, werken en recreëren? Is het onder- scheid tussen bos en vakantiepark niet meer zichtbaar en dragen de natuurwaarden op het

park bij aan het versterken van de biodiversi- teit op de Veluwe? Kunnen nieuwe vormen van verblijfsrecreatie bijdragen aan een nieuw ver- dienmodel voor het landschap? Kan landbouw bijdragen aan vakantieparken door het leveren van grondstoffen of energie? Zijn er combinaties denk- baar waarin zorg en recreatie hand in hand gaan?

De verscholen stad

Op initiatief van het programma Vitale Vakantie- parken worden deze vragen verkend in samen- werking met onder andere Veluwe op 1, de Veluwse gemeenten, provincie Gelderland, terreinbeherende organisaties, ondernemers en ministeries. Hoe verblijfsrecreatie kan bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke opgaven staat hierbij centraal. De impact die deze sector kan hebben, wordt namelijk onderschat, vindt Rob van den Hazel, programmamanager van Vitale Vakantieparken. 'We spreken wel van de verscholen stad op de Veluwe. Hier zijn 500 vakantieparken, 3000 hectare grond en 24000 fysieke objecten, dat zijn er meer dan het aantal woningen in Harderwijk. De sector heeft een economische impact van 750 miljoen euro.

Beeld: Shutterstock Ekrem Sahin

Beeld: Shutterstock Anton27

Ofwel, de parken spelen in alle transitieën een rol. Het is niet alleen van belang om ook in de toekomst de vakantieparken een volwaardige plek te geven op de Veluwe, maar wij zijn er ook van overtuigd dat vakantieparken een belangrijke concrete bijdrage kunnen leveren aan oplossingen voor de complexe vraagstukken waar we voor staan.'

Nieuwe concepten praktisch maken

Om de komende jaren toekomstbestendige keuzes te maken is zicht nodig op het langetermijnperspectief. Daar wordt op twee manieren aan gewerkt. Ten eerste zullen concepten worden uitgewerkt die als inspiratie kunnen gaan dienen voor de toekomst. Rob: 'Hierbij kun je bijvoorbeeld denken aan nieuwe landgoederen met duurzame (verblijfs)recreatie, natuurbeheer en multifunctionele landbouw. Deze concepten moeten niet alleen bijdragen aan een toekomstbestendig economisch model, maar ook aan het versterken van de natuur en de sociale structuur op de Veluwe.' Zo kan verblijfsrecreatie met nieuwe concepten bijdragen aan voorzieningen voor ouderen. Hoe zo'n zorg- en recreatielandschap er dan uitziet weet Rob nog niet. 'Het is denkbaar dat voormalige vakantieparken gaan dienen als zorgconcept voor ouderen in combinatie met bepaalde vormen van recreatie. We kunnen ons voorstellen dat juist deze plekken ook geschikt zijn voor de inzet van

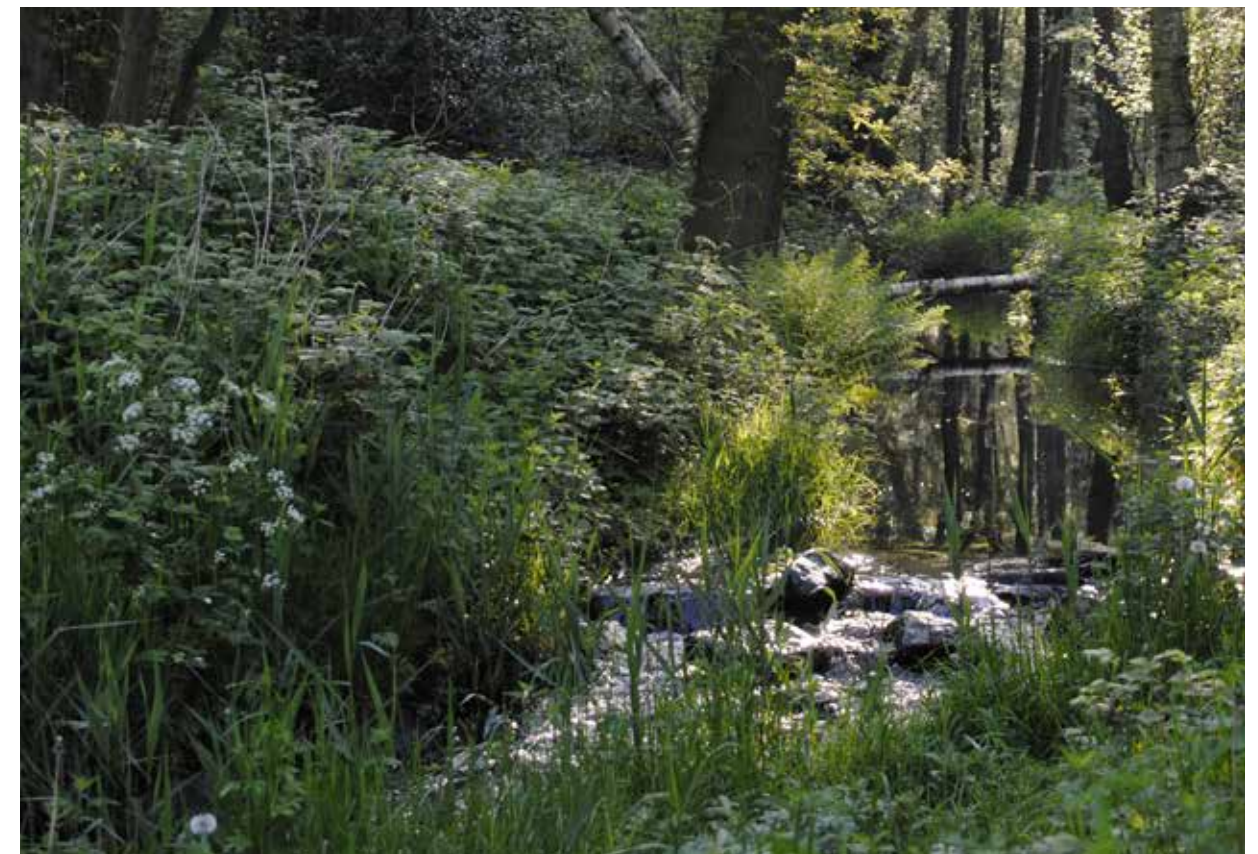
mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.' Ook worden bijdragen aan de landbouwtransitie onderzocht. Overstappen van traditionele landbouw naar circulaire betekent een enorme verduurzamingsslag, maar ook een stevige omzetvermindering voor boeren. Dat vormt een grote belemmering om over te stappen. Het toevoegen van kleinschalige verblijfsrecreatie kan een oplossing zijn voor de benodigde aanvullende omzet. Hoe verblijfsrecreatie in combinatie met duurzame landbouw er uit kan zien, is onderdeel van de verkenning.

Bijdragen aan gebiedsontwikkeling

De tweede lijn is onderzoeken in welke gebieden dergelijke nieuwe concepten concreet kunnen bijdragen aan het oplossen van een gebiedspuzzel. Dat betreffen gebieden waar meerdere opgaven spelen op het gebied van landbouw, natuur, wonen en recreatie. 'Het gebiedsproces GEUS is één van de gebieden waar we aan de slag gaan,' zegt Rob.

Veel enthousiasme

Rob: 'Er is bij veel partijen enthousiasme en interesse om te gaan werken aan antwoorden op deze belangrijke vragen. Dit project starten we op in het kader van de Regio Deal Veerkrachtige Veluwe en zullen we voortzetten in de nieuwe Regio Deal Veluwe in Balans'

76% VAN DE
VAKANTIE-
GANGERS VINDT
HET BELANGRIJK
DAT ER VEEL
GROEN EN WEINIG
VERHARDING OP
HET PARK IS

MEER GRIP OP GRONDEN EN VASTGOED-ONTWIKKELING

Voor het project 'Agenda voor wet- en regelgeving' werkt Vitale Vakantieparken samen met het Rijk. Het doel hiervan is specifieke wet- en regelgeving te verbeteren zodat gemeenten beter in staat zijn om een aantal problemen rondom vakantieparken effectief aan te pakken. Deze 'gezamenlijke agenda' is sterk gevoed door de ervaring van meer dan tien jaar werken aan de verbetering van vakantieparken. Een belangrijke les is dat gemeenten te weinig instrumenten hebben om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan. Bijvoorbeeld rondom de uitpounding van parken, om ongewenst gebruik van parken te voorkomen en om speculatie tegen te gaan. Voorzitter van de stuurgroep Vitale Vakantieparken Henk Lambooi: 'Alleen als het Rijk hier samen met ons aan wil werken kunnen we echte oplossingen bereiken'.

Met de aankoop van een vakantiepark en het uitponden daarvan -het opknippen in vele kleine kavels die allemaal afzonderlijk verkocht worden- is snel veel geld te verdienen. Dat trekt onherroepelijk partijen aan waarvoor winstmaximalisatie vooropstaat en daarmee nauwelijks aandacht hebben voor de kwaliteit en de toekomstbestendigheid van een park.

Door de versnipperde eigendomsstructuur en het ontbreken van een goed functionerende organisatie voor de exploitatie gaat de kwaliteit van een park achteruit. Data van Vitale Vakantieparken laat zien dat op parken die in het verleden zijn uitgepound vaak sprake is van een opeenstapeling van problemen: minder onderhoud, een toename van niet-recreatief gebruik van huisjes, minder toezicht en sociale controle. Daarmee veranderen eens mooie vakantieparken in 'achterstandswijken in het groen'. De opeenstapeling van maatschappelijke problemen op deze parken doet soms niet onder voor die in wijken in grote steden.

Regulering uitpounding

Gemeenten hebben nu geen effectieve middelen om het uitpoundingsproces te reguleren. Vitale Vakantieparken pleit dan ook voor een stelsel dat regulering wel mogelijk maakt. Programmanager Rob van den Hazel: 'Op basis van beleid kan de gemeente uitpounding dan soms wel toestaan, soms verbieden en in veel gevallen aanvullende voorwaarden stellen. Zoals de verplichting om een Vereniging van Eigenaren op te richten volgens het appartementsrecht. Dat betekent onder meer dat huisjeseigenaren verplicht lid worden, er een huishoudelijk reglement is en er reserveringen voor noodzakelijke investeringen worden gedaan. Nu hebben uitgepounde parken vaak 'gewone' eigenaarsverenigingen, waarvoor deze verplichtingen niet

gelden. Daarmee hebben ze nauwelijks positie om investeringen in de kwaliteit van huisjes en gronden af te dwingen.'

Maatschappelijk voorkeursrecht voor gemeenten

Ook hebben gemeenten vrijwel geen mogelijkheden om grip te krijgen op vastgoedtransacties van parken of objecten waarbij van tevoren duidelijk is dat ze op termijn tot negatieve maatschappelijke effecten gaan leiden, zoals illegaal gebruik en ondermijning. Vitale Vakantieparken wil daarom het toepassingsbereik van de bestaande Wet Voorkeursrecht Gemeenten verruimen en een voorkeursrecht voor gemeenten introduceren op basis van maatschappelijke argumentatie. Rob: 'Te verkopen gronden moeten dan eerst aangeboden worden aan gemeenten, zodat zij een sterkere positie krijgen om ongewenste ontwikkelingen te voorkomen.'

Waardestijging door transformatie

Wat ook speelt is dat een bestemmingswijziging van een vakantiepark naar een woonwijk een enorme waardevermeerdering tot gevolg heeft.

Door de druk op de parken vanwege de woningnood is dit een niet te onderschatten fenomeen. Uit onderzoek van Follow the Money en de Stentor blijkt dat de afgelopen jaren de waarde van vakantiehuisjes na transformatie met gemiddeld 121 procent toenam, bovenop de gestegen marktwaarde. Eigenaren van vakantiehuisjes kregen zo gemiddeld 128.000 euro cadeau, alleen door wijziging van het bestemmingsplan. De waardevermeerdering komt in de meeste gevallen vrijwel geheel ten goede aan de vakantiehuis- of parkeigenaren. Maar wat als (een deel van) deze enorme toename van de waarde gebruikt kan worden voor maatschappelijke doelen? Vanuit de gedachte dat de bestemmingswijziging bijdraagt aan de oplossing van een maatschappelijke opgave, is het niet gek dat een deel van de winst die dit met zich meebrengt terugvloeit naar de samenleving.

Verevenen bestemmingswinst

Vitale Vakantieparken stelt dan ook voor om bestemmingswinst te verevenen. Een deel van de waardestijging als gevolg van transformatie kan gebruikt worden om de noodzakelijke investeringen op een park of in het object te bekostigen. En een deel kan gebruikt worden voor maatschappelijke doelen door de overwaarde, of een deel daarvan, te storten in een fonds. Hieruit kunnen algemene maatregelen bekostigd worden die de recreatieve en ruimtelijke kwaliteit in de omgeving vergroten. 'Het maakt investeringen gericht op het vergroten van de duurzaamheid mogelijk. Maar ook de transformatie van een vakantiepark naar functies met een lagere grondwaarde zoals natuur en zorg,' geeft Rob aan. 'Binnen de bestaande juridische kaders is dit eigenlijk niet goed te organiseren. Er zijn veel restricties aan het afkomen of verevenen waardoor de praktische effectiviteit beperkt wordt. Meer armslag voor gemeenten is daarom nodig.'

De handschoen oppakken

Henk Lamboij: 'Het afgelopen decennium hebben we gezien wat werkt en wat niet werkt. Het huidige instrumentarium is echt onvoldoende toereikend. Ik vraag het Rijk de handschoen op te pakken zodat we voorkomen dat parken verloederen en we met vakantieparken kunnen bijdragen aan de grote opgaven waarvoor we gesteld staan.'

COLUMN

DE VELUWE IS UNIEK

Geen mooiere plek dan de Veluwe. Ik verhuisde niet voor niets jaren geleden vanuit het westen van het land hierheen. En met mij houden vele anderen van het gebied. Dit jaar telde de Veluwe (tot en met de zomer) al zo'n 1,7 miljoen verblijfsbezoekers. Zij waren samen goed voor bijna 6 miljoen overnachtingen. En dan heb ik het nog niet eens over de talloze Veluwenaren zelf die genieten van al het moois hier.

De Veluwe is uniek en we moeten ons best doen om dit unieke gebied te behouden, dat gaat niet vanzelf. De Veluwe heeft ons net zo hard nodig als wij haar!

Met onze - eveneens unieke - netwerk-samenwerking hebben wij ons de afgelopen jaren ingezet om de veerkracht van de Veluwe te versterken. Dat konden we onder andere doen door de toekenning van de Regio Deal 'Veerkrachtige Veluwe' in 2021. Die toekenning gaf een enorme impuls aan wat we nu bestemmingsmanagement noemen: het verleiden en daarmee spreiden van bezoekers. We gingen samen met onze partners aan de slag met onder andere ontvangstlocaties, belevingsgebieden, wandel-, fiets-, ruiter- en mountainbikeroutes en eenduidige en kwalitatief hoogwaardige bebording. Het resultaat is boven verwachting. De investering van het Rijk was 12,5 miljoen euro, de provincie legde daar namens de regio 12,5 miljoen euro bij. Maar nu we het einde van de uitvoeringsperiode naderen, kunnen we concluderen dat er inmiddels ruim 30 miljoen euro geïnvesteerd is. Ik vind dat geweldig. De deal werkte als olievlek, vliegwiel, of welke term je er ook aan wil geven. Regio Deals zetten dingen in gang.

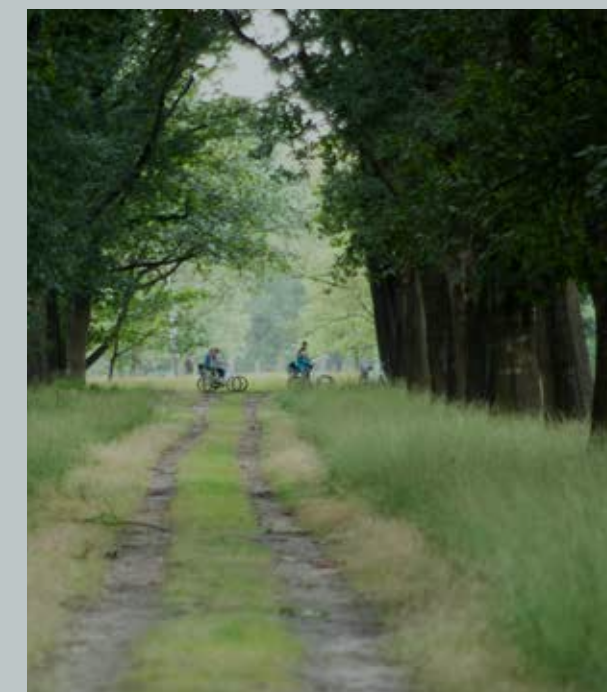
Ik verwacht dit ook bij de nieuwe deal, een deal van 40 miljoen euro. Met onze partners voerden we constructieve gesprekken om ervoor te zorgen dat de kaders van de nieuwe deal uitnodigen

Willem Bijleveld

Voorzitter VeluweAlliantie

om meer te investeren dan die 40 miljoen. Ik ben onder de indruk van het aantal potentiële projecten dat binnenkwam, van terreinbeherende organisaties tot landbouwers, van horeca ondernemers tot overheden. We gaan met elkaar aan de slag de komende vier jaar. En de jaren erna, want we hebben een belangrijke taak als beschermers van de Veluwe.

Ik ben trots op onze unieke samenwerking. De Veluwe heeft ons nodig!

AANHAKEN BIJ DE HARTSLAG VAN HET GEBIED

Willemien Vreugdenhil is dealmaker Regio Deals bij het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Ze verbindt het Rijk met de partners van de Regio Deal en was betrokken bij zowel de Regio Deal Veerkrachtige Veluwe als Veluwe in Balans. Ze beschouwt zichzelf als een olievrouwetje dat de kloof tussen rijk en regio probeert te dichten. Hoe is dat de afgelopen jaren verlopen en hoe kijkt ze naar de opbrengsten van de deal?

Om de opbrengst van de Regio Deal en de samenwerking tussen het Rijk en de regio te kunnen duiden schetst Willemien eerst de aanleiding voor de Regio Deals: 'In 2016 verscheen het rapport 'Maak Verschilkrachtig inspelen op regionaal-economische opgaven' van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Een belangrijke aanbeveling daarin was om Nederland minder als eenheid te benaderen, de verschillen tussen regio's te zien en de opgaven die daar liggen centraal te stellen. Ofwel minder top-down en meer aansluiten bij de hartslag van het gebied. Kabinet Rutte-III wilde dit gaan proberen en een programma is daar een geliefd instrument voor.'

Focus op de Veluwe

Op de Veluwe heeft het instrument effect gesorteerd. 'De Regio Deal heeft de Veluwe als gebied een flinke impuls gegeven. Als je kijkt naar de bestuurlijke tafels, zie je dat de Veluwe is opge-

deeld: de bestuurlijke verbanden zijn niet op de Veluwe gericht. Toch is het met de samenwerking op de Veluwe die er al waren, via Veluwe op 1 en Vitale Vakantieparken, gelukt om de focus precies om te draaien. Om mensen naar hun eigen achtertuin te laten kijken en te zien hoe belangrijk het is om die als eenheid te behandelen.' Bovendien hebben de gelden ontwikkelingen in gang gezet die daarvoor nog niet mogelijk waren. 'De uitbouw van het programma Vitale Vakantieparken is daar een goed voorbeeld van. De aandacht die er is gekomen voor kwetsbare groepen op een aantal parken leidt nu tot de ontwikkeling van pauzeparken. Het toekomstbestendig maken van vakantieparken is eveneens een sterke ontwikkeling. En ook bestemmingsmanagement is op de Veluwe goed op de kaart gezet, waardoor de natuur ontlast wordt en bezoekers beter over de gehele Veluwe verspreid worden.'

Samen bouwen aan toekomst

In de nieuwe Regio Deal krijgt de samenwerking een verdergaand vervolg. 'Door de stikstofdiscussie ontstond ineens veel belangstelling voor de Veluwe. Het is een plek met een hoge biodiversiteit. En tegelijkertijd is er een enorme clustering van landbouwbedrijven wat op gespannen voet met elkaar staat. Dier- en plantensoorten dreigen te verdwijnen. Het is belangrijk om dat spanningsveld niet polariserend aan te pakken, maar om juist vanuit een positief toekomstbeeld te bouwen aan iets moois. Dat is met de Regio Deal gelukt. Er is gekeken naar wat wel kan en waar we elkaar wel kunnen vinden. Dat is ook wat de titel van de nieuwe aanvraag, Veluwe in

'HET IS GELUKT OM DE FOCUS OM TE DRAAIEN' WILLEMEN VREUGDENHIL

Beeld: Shutterstock Folke Baarsen

Balans, behelst. Die drukt precies uit wat alle bestuurders, agrariërs, ondernemers, recreatie-ondernemers en terreinbeherende organisaties ook voelen.'

Oefenen

De Regio Deal is voor de Veluwe een succes. Maar dat betekent niet dat het een gemakkelijk proces is, stelt Willemien. 'De opgave van een gebied centraal stellen is nieuw voor het Rijk. We zijn verkokerd, een aantal ministeries zijn stelseldepartementen. Interdepartementaal werken vraagt nog veel oefenen.' Willemien is dan ook veel bezig met het verbinden van collega's van ministeries en van collega's met de regio. 'Ik beschouw mezelf als een olievrouwetje. De regio en de Haagse wereld staan ver van elkaar. Om elkaar te vinden, breng ik mensen samen. Dan is het soms nodig om elkaars vragen en antwoorden te vertalen, zaken op te helderen. Soms voel ik me een trapezestkunstenaar die

over hele dunne koordjes loopt. Maar het lukt.' Ook het instrument is niet altijd passend bij het doel ervan. 'Het prettige van de Regio Deal is dat de gelden niet geoormerkt zijn, wat vrijheid geeft, passend bij het doel van het instrument. Het nadeel is dat we genoodzaakt zijn om een strakke verantwoordingsystematiek te hanteren die niet past bij de geest van de deal. Dat is belastend voor de regio, daar zijn we ons zeer van bewust.'

Rijke afdronk

De nieuwe Regio Deal geeft een vervolg aan verdere samenwerking aan opgaven. 'Ik ben blij met de extra aandacht voor leefbaarheid, toch vaak een weeskind in de politiek. En het in balans brengen van de Veluwe met het bestemmingsmanagement, de focus op de gouden randen die zoveel te bieden hebben. De Veluwe is zo rijk, ik hoop dat dat ook de afdronk zal zijn bij mijn collega's.'

BEZOEKERS SPREIDEN EN GELEIDEN VOOR EEN BETERE BALANS

Waar de start van een bezoek aan de Veluwe in Nunspeet nu nog begint op een grijs en kaal terrein, zal dat na de realisatie van het Masterplan Nunspeet Poort van de Veluwe volledig anders zijn. Met middelen uit de Regio Deal wordt hard gewerkt aan een groene, aantrekkelijke ontvangstlocatie met een vernieuwd bezoekerscentrum en ontsluiting naar fiets- en wandelroutes. Op meerdere locaties op de Veluwe wordt gewerkt aan de (her)inrichting van ontvangstlocaties, maar Nunspeet loopt voorop. Wethouder Mark van de Bunte en projectleider Eric Römers vertellen over de plannen en verklaren de koploperspositie.

Wat was de aanleiding voor de Poort van de Veluwe?

Mark van de Bunte: 'Momenteel zijn we bezig met het verbeteren van de stationsomgeving, een van de grootste projecten in de geschiedenis van de gemeente. Het treinstation wordt vergroot en er komen twee tunnels onder het station, één voor snel en één voor langzaam verkeer. Hiermee neemt de verkeersveiligheid toe en worden het

centrum en de Veluwe met elkaar verbonden. Want aan de ene kant van het station ligt het centrum, aan de andere kant de toegang tot de Veluwe, met het Veluwe Transferium met een parkeerplaats, bezoekerscentrum en uitkijktoren. Dat is nu één grijze massa, weinig aantrekkelijk. We dachten: als we ook het Veluwe Transferium kunnen opwaarderen, dan versterken we de beleving en kunnen we bezoekers beter verspreiden en verleiden.'

Eric Römers voegt toe: 'De overgang van natuur naar dorp is hard. Daar brengen we met het Masterplan Poort van de Veluwe verandering in. We trekken het groen het dorp in en andersom. Niet alleen voor de beleving, ook voor de biodiversiteit.'

Een belangrijk onderdeel van het plan is bestemmingsmanagement: bezoekers worden vanaf het transferium de Veluwe op geleid via een aantal routes. Waarom?

Eric: 'Toen in 2000 het transferium werd ontwikkeld om dagrecreanten beter te kunnen ontvangen was de gedachte om zoveel mogelijk mensen hier naar toe te halen. Inmiddels zitten we in een andere tijdsmodus, waarin we veel meer balans zoeken tussen ondernemen, toerisme, leefbaarheid en natuur. We willen inwoners en

**‘WE KUNNEN
HET NU
IN ÉÉN KEER
GOED DOEN’
MARK
VAN DE BUNTE**

bezoekers daarom gaan sturen via de Poort van de Veluwe. Vanaf daar zijn allerlei routes te vinden en ook doorverwijzingen naar andere recreatiegebieden. Zo spreiden en geleiden we mensen door de natuur en kunnen zij de mooie plekken blijven ontdekken. Zo ontzien we kwetsbare gebieden en blijft de natuurbeleving gewaarborgd. Het is in feite een win-winsituatie waarbij de mens en de natuur de ruimte krijgen voor rust en recreatie.'

Hoe doen jullie dat?

Eric: 'Samen met grondeigenaren zoals Staatsbosbeheer onderzoeken we hoe we routes kunnen aanpassen of ontwikkelen. Zodat we bijvoorbeeld niet dwars over de heide gaan, maar er langs. En we willen ook andere bestemmingen aantrekkelijker maken. Wist je dat Nunspeet al heel lang toeristen trekt? Toen het dorp nog aan de Zuiderzee lag, kwamen recreanten met de trein naar Nunspeet voor een dagje strand. Dat is nu minder, maar we willen bezoekers ook verleiden om die kant op te gaan of naar mooie buurgemeenten als Harderwijk.'

En hoe ziet dat er straks in de praktijk uit?

Eric: 'We passen routes aan en ontwikkelen nieuwe. De routes maken we aantrekkelijker door er meer beleving aan toe te voegen. We stimuleren horeca op nieuwe bestemmingen of knooppunten. Maar ook starten we een pilot voor een nieuwe rondleiding over de Veluwe met een elektrische golfkart.'

Vanuit de Regio Deal zijn gelden gekomen, hoe belangrijk zijn die middelen?

Mark: 'Heel belangrijk. Ze zijn een enorme meerwaarde voor de beleving van het gebied. We waren natuurlijk al bezig met de herontwikkeling van het stationsgebied en dan is het heel mooi dat we in cofinanciering de plus kunnen realiseren. We kunnen het nu in één keer goed doen. Dat is wel een belangrijk credo, ook in onze gemeenteraad. Ook kunnen we nu de bezoekers beter spreiden en geleiden en duurzame mobiliteit stimuleren. Het project is nu een enorme investering, maar die gaat zich terugbetalen via de middenstand en in woongeluk voor inwoners en recreatiegenot voor toeristen.'

Ook op andere plekken op de Veluwe wordt gewerkt aan het bestemmingsmanagement en (her)ontwikkeling van ontvangstlocaties. Jullie lopen duidelijk voorop. Hoe komt dat?

Mark: 'De ontwikkeling van de stationsomgeving is hierin het vliegwiel waardoor we de wind in de zeilen hebben. Daarbij hebben we lef getoond. We hebben het voordeel dat rond het station de ontsluiting voor auto en OV naar Veluwe en dorp samenkomt. Iedereen zag de potentie van het gebied en stond daarmee achter het plan. Nunspeet is een financieel gezonde gemeente en heeft het aangedurfd om het geld voor de hele investering te reserveren en niet te wachten op subsidies. Maar juist omdat we zelf aan de lat staan, zie je dat het makkelijker wordt om subsidies te verkrijgen en willen partijen mee aan tafel. En dan komt het deelplan voor de ontvangstlocatie ook makkelijker van de grond.'

Daarbij is het voor de Poort van de Veluwe prettig dat we mee kunnen liften op de faciliteiten die er al zijn voor de stationsontwikkeling. Bijvoorbeeld voor de communicatie. En binnen de gemeente zien mensen het resultaat. We lopen goed op schema, de financiën lopen in de pas, dat geeft een solide basis.

Het is niet alleen een plek die we ontwikkelen voor onze gasten. Het is ook een plek die we ontwikkelen voor onze inwoners. Eerder ontweken mensen het gebied, het was grijs en verkeersveilig. We willen er een pleisterplek van maken, een verblijfsgebied. En die visie heeft de gemeenteraad unaniem omarmd.'

De schoppen zijn in de grond, de tunnelbakken onder het station worden in november geplaatst. Daarna komt de ontwikkeling richting de ontvangstlocatie. Waar ben je het meest nieuwsgierig naar?

Eric: 'Ik ben heel benieuwd naar de ontwikkeling van de natuur over een jaar of vijf. Hoe is die aangeslagen? Hebben we inderdaad de natuur via het transferium het dorp in kunnen trekken en hoe ontwikkelen de rustgebieden zich? En ik ben heel benieuwd hoe inwoners en toeristen het transferium beleven.'

Mark: 'Ik ben nieuwsgierig naar de verbinding met het centrum. Ik hoop dat als mensen straks uit de trein stappen ze direct het gevoel hebben

‘HET IS IN FEITE EEN WIN-WINSITUATIE WAARBIJ DE MENS EN DE NATUUR DE RUIMTE KRIJGEN VOOR RUST EN RECREATIE’ MARK VAN DE BUNTE

dat ze in de natuur staan. Ik kan me voorstellen dat het centrale punt zal verschuiven van het Marktplaats naar het Stationsplein, ook voor de inwoner. Dat zal tijd kosten. Maar het wordt een heel aantrekkelijk groen verblijfsgebied met speeltuinen en horeca.

Wij realiseren ons dat we maar een klein onderdeel zijn van de hele Veluwe. Ik denk dat dit een

hele mooie pilot is waarin we met alle partners goed werken aan het spreiden en geleiden van bezoekers. In de zomer van 2026 zijn andere gemeenten dan ook van harte welkom om hier een kijkje te nemen. En het zou toch mooi zijn als ze dan bij Eric in de leer kunnen.'

Eric: 'Zeker. Wij zijn hier toch aan het pionieren, ik hoop dat anderen hiervan kunnen leren.'

Projecten in beeld

De Roek: deelnemer Energiekring

De Kriemelberg Bushcamp:
deelnemer Natuurinclusief
Ontwerp

Vakantieoord Het Caitwickerzand:
deelnemer Kwaliteitsteam

Afsluiten Posbank

Cursus Natuur op je Park

Ontvangstlocatie Ginkel

Ruimtelijk kader Stationsomgeving Wezep

Herinrichting historisch erf
landgoed Staverden

Ontvangstlocatie
Krachtighuizerheide Putten

NATUUR- VERSTERKING VAKANTIEPARKEN

Met het Park van de Toekomst dragen we bij aan een gezondere en mooiere Veluwe. Dat doen we door vakantieparken te ondersteunen bij duurzaamheidsopgaven die ze (gaan) tegenkomen. Met de parken (ondernemers en eigenaarsverenigingen) en andere samenwerkingspartners zoeken we naar antwoorden op de vragen rondom de energietransitie, biodiversiteit, circulariteit en klimaatadaptatie. We nemen samen met hen concrete initiatieven en starten tal van projecten. Door de ervaringen hiervan te delen, vormen we een inspiratiebron voor de recreatiesector.

Onderdeel van het Park van de Toekomst is het deelproject 'Natuurversterking vakantieparken'. We zorgen daarmee

voor een zo groot mogelijke bijdrage aan de versterking van de Veluwe natuur en biodiversiteit én de beleving van de natuur voor de gast. Vitale Vakantieparken heeft al veel voorwerk verricht en al vele initiatieven geïmplementeerd onder de noemer inclusiefnatuur. Onder andere door het doen van gedegen onderzoek, aanbod van natuurinclusieve ontwerpen, financiële voordelen benoemen van groen, organiseren van de Veluwe plantdagen, Plant-en-Klaarpakketten voor uitgeponte parken, de cursus Natuur op je Park en brandveiligheid & natuur.

'Van onze gasten komt 95% voor de natuur'

Eén van onze voorbeeldparken als het om natuurversterking gaat, is De Helfterkamp. Eigenaar Bart Looijmans wijst het nest van een buizerd aan, vertelt over de grote dassenburcht en laat de uitgeholde boom vol vleermuizen zien. Een rondleiding over het terrein van de camping is na-

tuurbeleving pur sang. Met zijn bevoegenheid neemt Looijmans zijn gast mee in zijn missie om meer natuur op zijn park te realiseren.

Bart Looijmans: 'Op ons park is het aantal herhaalbezoekers hoog. Ik weet inmiddels welke gasten veel sociale contacten hebben op het park. De mensen die graag een praatje maken neem ik met voorrang mee in mijn verhaal over natuur op ons park. Ze worden de ambassadeurs van ons onderhoudsbeleid en vertellen dit weer enthousiast aan hun burens. Van onze gasten komt 95% hier voor de natuur. Het verhaal over meer natuur op ons park sluit daar naadloos op aan.

De gasten op mijn park zijn gewend dat alles netjes gemaaid is. Dat doen we inmiddels niet meer overal. We passen sinusmaaieren toe, herplanten de hagen met inheemse soorten en vervangen het naalddhout in het bos voor een berk- en beuk melange. Dat doen we heel gefaseerd door inkepingen bij de stam of het afzagen van boomtoppen. Op die manier is het afsterven een natuurlijk proces waar veel dieren baat bij hebben.

Het gezegde: 'We erven de wereld niet van onze ouders, maar lenen de wereld van onze kinderen' spreek mij aan. Waar kan, zet ik me in voor een mooiere wereld. Mensen komen naar de Helfterkamp om tot rust te komen. Rust gaat hand in hand met natuur. En hoe meer natuur je creëert, hoe meer gasten er komen.'

Onderzoek: Het Groene Doen loont!

Het Groene Doen loont! is een onderzoek naar de financiële meerwaarde van natuur op het park. En wat blijkt: de overtuiging dat natuur duur is, wordt ontkracht. De gast is merendeels bereid meer te betalen en natuurlijk beheer bespaart tijd en kosten.

60% IS BEREID MEER TE BETALEN VOOR MEER GROEN RONDOM DE ACCOMMODATIE

We hebben onderzocht wat meer natuur op het vakantiepark oplevert - op korte én lange termijn. Ook hebben we een rekentool laten ontwikkelen waarmee je precies in kaart kunt brengen wat de daadwerkelijke kosten voor verduurzaming op het vakantiepark zijn.

Lagere maaikosten

Bij Vakantiepark De Rietberg maaien ze in plaats van tien keer per jaar nu maar twee keer. Dit bespaart manuren en brandstof. En door het sinusmaaieren komt er van alles spontaan op: bremstruiken, allerlei soorten bloemen en kruiden én veel insecten. Gasten komen er graag meermaals voor terug.

www.vitalevakantieparken.nl/inclusiefnatuur/

Bart Looijmans

Eigenaar Jos Freriks van De Rietberg

PROGRAMMALIJNEN EN PROJECTEN

REGIO DEAL VEERKRACHTIGE VELUWE

Programmalijn 1 Optimalisering van het ruimtegebruik op de Veluwe

Binnen deze actielijn wordt door de regio voorzien in een actieve samenwerking vanuit de Veluwe Alliantie en het programma Vitale Vakantieparken bij het beheer en herstel van de natuur, ook in relatie tot andere functies als recreatie, waaronder de vakantieparken, en landbouw. Er valt er veel te winnen door optimalisering van het ruimtegebruik. Een herschikking en transformatie van functies maakt het mogelijk de ruimte op de Veluwe beter te benutten, te komen tot betere combinaties die elkaar versterken.

- Staverden, herinrichting historisch erf oranjerie _____ veluweop1
- Fietspad Weerdsdijk, gemeente Rheden _____ veluweop1
- Brongebied Grote Wetering _____ veluweop1
- Stationsomgeving Wezep _____ veluweop1
- Projecten Living Lab Uddel-Elspeet (GEUS) _____ veluweop1
- Uitvoeringsstrategieën drie recreatieclusters _____ vitale vakantieparken

Programmalijn 2 Bestemmingsmanagement & Duurzame mobiliteit

Bestemmingsmanagement: er worden logische toegangspoorten naar de Veluwe gecreëerd, van waaruit bezoekers als vanzelf de meest gewenste routes kunnen volgen om het gebied te ontdekken. Daarmee wordt de recreatie op de Veluwe bijgestuurd, congestie op (te) populaire locaties voorkomen en ervoor gezorgd dat kwetsbare natuur wordt ontzien.

Duurzame mobiliteit: de verduurzaming van de recreatiesector op de Veluwe versnellen via meer e-mobiliteit, gebruik deelfietsen, sightseeingroutes en shuttlediensten.

- Ontvangstlocatie Cannenburch _____ veluweop1
- Veluwe Deelfiets pilot en onderzoek e-groepsverkeer _____ veluweop1
- Veluwezoom / Poort Rheden _____ veluweop1
- NW Veluwe / Poort Nunspeet fase 1 _____ veluweop1
- NW Veluwe / Poort Nunspeet fase 2 _____ veluweop1
- ZW Veluwe / Ede Veluwe TOP Ginkel _____ veluweop1
- ZW Veluwe / Ede Otterlo _____ veluweop1
- Parelsnoer / Poort Arnhem _____ veluweop1
- Putterpoorten / P Veluwe Krachtighuizerheide _____ veluweop1
- Harderwijk / Veluwe TOP Boekhorstlaan _____ veluweop1
- Vaassen / P Veluwe Cannenburgh _____ veluweop1
- Apeldoorn - fase 1 - de haalbaarheidsstudie en uitwerken businesscase _____ veluweop1
- Masterplan en Deelfietsenhubs _____ veluweop1
- Onderdeel Poort Nunspeet _____ veluweop1

Programmalijn 3 Het vakantiepark van de toekomst

Het Park van de Toekomst draagt bij aan een gezondere en mooiere Veluwe. Het project ondersteunt vakantieparken bij duurzaamheidsopgaven die ze (gaan) tegenkomen. Met de parken (ondernemers en eigenaarsverenigingen) en andere samenwerkingspartners wordt gezocht naar antwoorden op de vragen rondom de energietransitie, biodiversiteit, circulariteit en klimaatadaptatie. Concrete initiatieven worden samen genomen en er starten tal van projecten. Door de ervaringen hiervan te delen, vormt het Park van de Toekomst een inspiratiebron voor de recreatiesector en anderen.

- Park van de Toekomst fase 1 _____ vitale vakantieparken
- Park van de Toekomst: Kwaliteitsteam _____ vitale vakantieparken
- Park van de Toekomst: pilots en projecten _____ vitale vakantieparken
 - Natuurversterking: ontwikkeling routekaart, innovatie & kennisontwikkeling, cursus Natuur op je park, Plant-en-Klaarpakketten, Natuurinclusief ontwerp, Veluwe plantdagen, brandveiligheid en natuurversterking
 - Energietransitie: Energiekring, Energie op eigen kracht, Energiescans, de ideale energiemix
 - Klimaatadaptatie: geen druppel het park af
 - Circulariteit
 - Vakantielandschap van de Toekomst
- Park van de Toekomst: digitaal platform _____ vitale vakantieparken
- Park van de Toekomst: clubhuis _____ vitale vakantieparken

Programmalijn 4 Een ondersteunend pakket aan wet- en regelgeving

- Agenda voor wet- en regelgeving _____ vitale vakantieparken

SAMEN WERKEN AAN DE ENERGIE- TRANSITIE

Het was in de zomer van 2023 toen Franc en Marjolein de Graaf een uitnodiging kregen van Jan Lowin IJzerman, projectleider bij Vitale Vakantieparken. Of de vakantieparkeigenaren mee wilden doen met de Energiekring, waarin achttien ondernemers met elkaar kennis uitwisselen en inspiratie opdoen over de energietransitie. Franc: 'We zeiden direct ja. We waren hierin zoekende, in je eentje weet je niet wat wijsheid is.'

'Energie is voor ons tot nu toe een sluitpost geweest,' legt Marjolein uit. Sinds het echtpaar vakantiepark de Bijsselse Enk in 2017 zonder enige ervaring overnam -Marjolein was leerkracht, Franc zelfstandig hovenier- heeft het hard gewerkt aan de renovatie ervan. De helft van de chalets op het vakantiepark is vervangen en het park is meer open en groen geworden. De rode Noorse chalets, beukenhagen, het groen in de tuintjes van de chalets en de wadi over het park geven het park een gemoedelijke en rustige uitstraling. 'Het waren tropenjaren,' vertelt Marjolein. 'Het is prettig dat we nu via de Energiekring ondersteuning krijgen bij de energietransitie.' Dat de ondersteuning afkomstig is van een niet-commerciële partij en dat de informatie en inspiratie afgestemd is op vakantieparkondernemers, is

daarbij belangrijk. 'De afgelopen jaren zijn hier best wat leveranciers langs geweest,' zegt Franc. 'We moesten de daken van de vakantiehuisjes vol zonnepanelen leggen, vond de één. De ander vond juist dat ik een stuk grond moest opofferen voor een zonnepanelenveld. Ik ben blij dat we nu met andere parkeigenaren kennis en inspiratie opdoen die aansluiten bij onze situatie.'

Inzicht in gebruik

In de eerste fase van de energiekring die net is afgerond, lag de focus op inzicht verkrijgen in de opgaven die parkeigenaren hebben of ervaren. Parken blijken geen standaard verbruikspatroon te kennen, ze hebben te maken met seizoenspieken en hebben daardoor last van netcongestie: te veel druk op het netwerk. Tegelijkertijd neemt

Park van de Toekomst

De Energiekring is een onderdeel van het Park van de Toekomst. Vitale Vakantieparken ondersteunt met dit project vakantieparkeigenaren bij hun duurzaamheidsopgaven. De pijlers hiervan zijn biodiversiteit, klimaatadaptatie, circulariteit en de energietransitie. Achttien parkeigenaren hebben zich verenigd in de Energiekring en delen kennis en ervaring en doen inspiratie op.

'WAT VOOR HET ENE PARK EEN
GOEDE OPLOSSING IS, IS DAT NIET
VOOR HET ANDERE'
MARJOLEIN DE GRAAF

Marjolein en Franc de Graaf

de behoefte aan elektriciteit verder toe, al dan niet gestuurd door de gast: door elektrische auto's, meer elektrische apparaten en airco's van jaarplaatshouders. Parken komen hierdoor in de knel: ze lopen snel en vaak tegen het piekverbruik aan. 'Deels hebben parkeigenaren hier invloed op, deels ook niet,' vertelt Jan Lowin, projectleider bij Vitale Vakantieparken. 'Eén van de conclusies uit fase 1 is dat voor veel deelnemers nog veel te winnen valt in het verkrijgen van gedetailleerd inzicht in waar en wanneer precies de energievraag ontstaat. Met dit inzicht kunnen ze slimmer sturen op de energievraag. Door bijvoorbeeld niet alle huisjes gelijktijdig te

Energie op eigen kracht

Na de zomer 2024 startten we vanuit het Park van de Toekomst de campagne Energie op eigen kracht. Hierbij bieden we meer ondernemers de kans om gericht met energie op het park aan de slag te gaan. Meer info op: energieopeigenkracht.nl

verwarmen en apparatuur op dalmomenten te laten draaien.'

Franc en Marjolein hebben ook onderzocht op welke manier ze energie konden besparen. Marjolein: 'In de groepsaccommodaties op ons park hebben we nu thermostaten die we ook op afstand kunnen regelen. Het komt vaak voor dat mensen overdag niet in hun accommodatie zijn, maar wel de verwarming aan laten. Dat kunnen we nu zien en aanpassen.'

Ook bewustwording creëren onder gasten levert een besparing op. Gasten die op vakantie niet letten op hun energieverbruik bleek een thema onder de vakantieparkeigenaren van de Energiekring. Franc: 'Ook daarin leren we met elkaar. We hebben het over de vraag in hoeverre we het voor gasten simpeler kunnen maken om minder energie te verbruiken. In hoeverre kunnen we ze opvoeden? En wat laat je gebeuren omdat je mensen ook graag comfort wil bieden?' Naast de op afstand regelbare thermostaten hebben Franc en Marjolein nog meer energiebesparende maatregelen genomen zoals waterbesparende kranen, sensoren in de lampen en de isolatie van de groepsaccommodaties.

Kijkje in elkaars keuken

Onderdeel van de Energiekring waren bezoeken aan elkaars vakantieparken. En dan blijkt dat wat voor de één een goede oplossing is, dat niet voor de andere is. Franc: 'We kwamen bij een park dat volledig in het bos ligt. Zonnepanelen zijn daar geen oplossing.'

Voor de Bijsselse Enk vonden ze inspiratie bij de overbuurman die accu's op zijn terrein heeft waarin hij energie opslaat. 'Op vakantieparken zijn mensen overdag vaak weg. Als je de daken vol zonnepanelen hebt liggen, win je niet zo veel als je de energie dan niet gebruikt. Terwijl het einde middag en in de avond juist topdrukte is, dan moet je kunnen leveren. Met accu's kun je voor dat soort pieken de stroom opslaan.'

Ook het bezoek aan Fieldlab The Green Village en vakantiepark het Delftse Hout waren waardevol. The Green Village is een 'openlucht-laboratorium' op de TU Delft Campus. Hier wordt onder meer geëxperimenteerd met toekomstige

Over de Bijsselse Enk

Het vakantiepark ligt tussen de Veluwe bossen en het Veluwemeer. Het park met chalets en twee groepsaccommodaties is in ontwikkeling. De helft van de chalets is nieuw en gasloos. Met een wadi over het gehele park, veel groen en lange zichtlijnen heeft het park nu een groene, gemoedelijke en open sfeer.

energiesystemen. 'We hebben nieuwe kennis opgedaan over waterstof, wat we veelbelovend vinden,' vertelt Franc.

Verdere ondersteuning verduurzaming

Alle ervaringen en kennis nemen de ondernemers mee voor de ontwikkeling van hun eigen duurzame energieplan. Franc: 'We hebben de afgelopen jaren al een aantal maatregelen getroffen. De nieuwe chalets zijn gasloos en ons energienetwerk is verzaamd zodat we verder kunnen elektrificeren.'

Welke duurzame energiebronnen hiervoor gebruikt gaan worden, is de vraag voor de komende jaren. Ook daarbij is er de komende jaren ondersteuning van de Energiekring. Jan Lowin: 'In de tweede fase diepen we het onderwerp met een aantal subprojecten uit zodat we ondernemers kunnen ondersteunen bij het nemen van beslissingen omtrent de verduurzaming van hun park. Er wordt toegewerkt naar een plan op maat voor elke ondernemer.'

Bijvangst

De Energiekring zorgt er ook voor dat ondernemers als vanzelf kennis uitwisselen over andere onderwerpen. Marjolein: 'We hebben bijvoorbeeld een collega-ondernemer geholpen met advertentietips voor de zakelijke markt.'

Jan Lowin: 'Eigenaren van vakantieparken leven door de waan van de dag toch vaak op een eiland. Ze zoeken mede-ondernemers weinig op. Het is een mooie bijvangst dat dit door de Energiekring meer gebeurt.'

Franc en Marjolein raden deelname aan de kring van harte aan. 'Het is een leerzaam proces, je hebt altijd iets aan de kennis die je opdoet.'

In eigen hand

Jan Lowin: 'Vakantieparkeigenaren kunnen juist door de energietransitie zelf bewust stilstaan en een visie ontwikkelen op hoe jij je bijdrage wil leveren en jouw bedrijf wil doorgeven. Dat kan ingrijpende gevolgen hebben: omdat de energietransitie de druppel blijkt die je doet besluiten om afstand te nemen van je bedrijf. Het kan ook juist tot veel ideeën leiden voor een onderscheidend concept voor een specifieke doelgroep.'

74% VAN DE
VAKANTIE-
GANGERS
VINDT DAT WE
DUURZAMERE
KEUZES MOETEN
MAKEN IN ONZE
REISGEWOONTEN
OM DE AARDE TE
BESCHERMEN

bron: Het Groene Doen loont!

Beeld: Shutterstock - Jermaine Smit

Een nieuwe hoogstamfruitboomgaard, omzoomd met een jonge meidoornhaag en wilgen

Klimaatadaptatie, verduurzaming van de landbouw en versterking van biodiversiteit en de identiteit van het gebied.

NIEUWE ELAN VOOR BRONGEBIED GROTE WETERING

We bevinden ons aan een van de gouden randen van de Veluwe, de noordwestelijke flank, waar het unieke brongebied van de Grote Wetering ligt. Een agrarisch cultuurlandschap waar overheden, ondernemers, landgoedeigenaren en andere particulieren samenwerken aan de versterking van biodiversiteit, aan klimaatadaptatie, verduurzaming van de landbouw en het versterken van de identiteit van het gebied. Het gebied kenmerkt zich door agrarische bedrijvigheid, grote particuliere percelen, landgoederen en kleine woonkernen.

‘We pakken voor dit project de historische kaarten van het gebied erbij,’ zegt Robbin Buitink van Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG). ‘We kijken naar de landinrichtingsprincipes van toen. Hoe zag het landschap eruit voordat de mechanisatie een toevlucht nam? Vóór de uitvinding en het massale gebruik van bijvoorbeeld prikkeldraad? Voordat we drainage toepasten om het land droog te maken?

Rond 1900 hadden alle landschapselementen een reden: Vee beschermde je door het plaatsen van een meidoornhaag of elzensingel, van de opbrengst van de fruitbomen maakte je jam en men plantte wilgen in natte gebieden omdat ze veel water opnemen.’

Hoe is SLG te werk gegaan? Robbin legt uit: ‘We zijn gestart met het aanschrijven van mensen, iedereen ontving een brief met uitleg én een uitnodiging namens de samenwerkende partijen voor een bijeenkomst. Daar werd goed op gerea-

geerd, er kwamen veel mensen en best veel mensen wilden meedoen. Terwijl je toch écht wel wat van ze vraagt. Alle beplanting gebeurt op hun eigen terrein, ze moeten zelf de bomen en struiken planten en datzelfde geldt voor het onderhoud. Voor de beplanting vragen we een kleine bijdrage, ook om zo eigenaarschap te creëren, maar het advies en het landschapsplan zijn voor de deelnemer kosteloos.’

De eerste bijeenkomst was in 2023 en resulteerde in zo’n veertig deelnemers. Dit jaar concentreerde de plannen zich op het noordelijke gedeelte van het gebied en inmiddels doen daar ruim honderd mensen mee. In 2025 is het deel aan de zuidkant van de A1 aan de beurt.

‘Het enthousiasme gaat alle verwachtingen te boven. Tuurlijk is er wel wat koudwatervrees, maar inmiddels spreekt het project zich rond. Als SLG leveren we maatwerk. We zitten letterlijk bij mensen aan tafel om een landschapsplan te maken; we bekijken samen met de eigenaar het perceel. Zoals gezegd gaan we uit van de historie en de gebiedseigen kenmerken. We leggen goed uit waarom bepaalde beplanting gewenst is, wat het met de biodiversiteit doet en hoe men het moet onderhouden. Daarin verschillen we wezenlijk van groen- of hoveniersbedrijven die de wens van de klant uitvoeren,’ legt Robbin uit.

Al deze landschapselementen bij elkaar vormen uiteindelijk corridors voor fauna. ‘Ja, dat klopt,’ vervolgt Robbin. ‘En daarbij kijken we bijvoorbeeld ook naar bloeitijd, van bloesem tot vruchten. Dat willen we spreiden, dus een hoogstamfruitboomgaard beplanten we daarom altijd met verschillende soorten. De herkomst van bomen en struiken is belangrijk: alles wat wij leveren is van autochtone herkomst. Deze beplanting past

in ons klimaat en is sterker, robuuster. En dat er Regio Deal geld beschikbaar is, dat helpt enorm; we kunnen het nu in één keer goed doen.' Tot slot vertelt Robbin nog dat je met landschapselementen snel resultaat boekt: 'Binnen een paar jaar heb je gewoon een fraaie haag en wilgen groeien hartstikke snel. Dat is heel anders dan wanneer je natuurgebied wil ontwikkelen, dat duurt echt vele jaren. Maar het is allebei even belangrijk als we iets willen doen voor de biodiversiteit en bij willen dragen aan klimaatverbetering.'

Beloonde samenwerking

Het project Brongebied Grote Wetering is een deelproject uit het Masterplan IJsselvallei. Binnen het project werken gemeenten Apeldoorn en Voorst en waterschap Vallei en Veluwe samen aan het versterken van de biodiversiteit en het toekomstbestendig maken van het gebied als het gaat om klimaat en leefbaarheid. Voor een goed resultaat is de samenwerking met gespecialiseerde organisaties als SLG en Natuur en Milieu Gelderland noodzakelijk, maar het allerbelangrijkst zijn de particulieren (inwoners, agrariërs en landgoedeigenaren), want alles gebeurt op hun eigendommen. Deze samenwerking werd beloond met Regio Deal subsidie vanuit de deal 'Veerkrachtige Veluwe'.

Lokale initiatieven

Een andere partner binnen het project Brongebied Grote Wetering is Stichting Natuur en Milieu Gelderland. Welmoed Rijpkema van deze organisatie houdt zich bezig met natuurinclusieve landbouw: 'Wij vormen de schakel tussen overheden en inwoners; wij vormen coalities. Door middel van het stimuleren van lokale initiatieven willen we Gelderland steeds een stukje mooier maken. Wij geven deze initiatieven een duwtje in de rug.'

Hoe doen ze dat binnen het projectgebied? Welmoed geeft een voorbeeld: 'Een mooi middel om de biodiversiteit te versterken is het creëren van bloemrijke akkerranden. Partijen als Natuurmonumenten en Boeren Natuur Veluwe hebben verstand van mengsels die geschikt zijn voor het gebruik naast landbouwgronden. Het moet liefst meerjarig, inheems zaad zijn. Bovendien moeten die akkerranden tegen een stootje kun-

nen, want er wordt gemest, gemaaid, geoogst. De Gebiedscoöperatie Zuidelijke IJsselvallei kent dan weer de agrariërs die hieraan mee willen werken. Wij brengen partijen bij elkaar en zo kunnen we dit deel van het project realiseren.' Een ander voorbeeld is de hydrologische monitoring van Landgoed Beekzicht. 'Dit project is nog in voorbereiding, maar hier wordt door het plaatsen van peilbuizen gekeken hoe en waar we het landschap beter kunnen inrichten om met ons veranderend klimaat (heftige regenbuien en/of lange droge periodes) om te gaan. De bodem en het water zijn sturend, niet meer de vraag van de consument. Dus geen aardappels meer verbouwen op natte gronden,' zegt Welmoed. 'Het mooie is de samenwerking van allemaal verschillende partijen, die elk hun eigen belangen hebben, maar er voor kiezen om met elkaar bij te dragen aan het behoud van het gebied en daarmee aan de toekomst van onze mooie provincie.'

Drie sporen

De coördinatie van het project Brongebied Grote Wetering ligt bij de gemeente Apeldoorn. 'Het project kent drie sporen. In werkspoor 1 concentreren we ons om het versterken van het landschap en de biodiversiteit, in werkspoor 2 ligt het accent op het stimuleren en begeleiden van lokale initiatieven. Onder andere door financiële steun, om zo tot uitvoering te kunnen komen. Binnen werkspoor 3 kijken we naar een toekomstbeeld voor de lange termijn, dat de condities van bodem en water inzichtelijk maakt. Samen dragen deze sporen bij aan de zogenaamde groenblauwe dooradering van het gebied,' zegt Tessa Hoogerwerf, projectleider

De Grote Wetering

De Grote Wetering ontspringt van diep slotje in Klarenbeek ten zuidoosten, in een van nature supernat gebied. In de loop van haar stroomgebied is er een echte wetering van gemaakt. Een groot gebied stroomt af naar deze watergang, die deels ook gevuld wordt door Veluws kwelwater. Bij Wapenveld mond de wetering - via een gemaal - uit in de IJssel.

Veluwe bij de gemeente Apeldoorn. 'We focussen op dit moment op die groene en blauwe elementen: struweel, hoogstamboomgaarden, houtsingels, natuurvriendelijke oevers en poelen. Maar het project draagt ook bij aan leefbaarheid, vitaal platteland en toerisme. We maken het gebied aantrekkelijker om te wonen en te verblijven. Dat zijn ook de doelstellingen van het Masterplan IJsselvallei, waar Brongebied Grote Wetering een uitwerking van is. Door het ontwikkelen van de flanken van de Veluwe, ontlasten we het Veluwemassief. Het is een cliché, maar we hebben hier gewoon te maken met een win-winsituatie.'

Tessa vindt het geweldig wat het project tot nu toe teweeg heeft gebracht: 'De samenwerking tussen al die verschillende partijen en de toekenning van Regio Dealsubsidie maakte en maakt dit mogelijk. Dit najaar start IVN met een landschapscursus voor inwoners en belangstellenden van het brongebied, waarbij mensen meer te weten komen over de geschiedenis van het landschap, over de bijzondere planten en dieren en wat ze zelf kunnen doen voor het behoud van het gebied. Ik weet van Stichting Landschapsbeheer Gelderland dat er inmiddels zo'n 400 bomen en

meer dan 12.000 struiken zijn uitgedeeld en aangeplant. En dat allemaal op particuliere gronden hè. Dat is zo waardevol. Het is niet alleen een project dat wij als gemeenten en waterschap uitvoeren, het is juist een project van de inwoners, van de agrariërs, van de landgoedeigenaren. Ik kijk uit naar het vervolg!

Een uitsnede van een historische kaart uit 1920. Alle percelen zijn omlind met houwallen, hagen of bomenrijen.

